

Comparison of the Effectiveness of Positive Parenting Group Training and Effective Communication Skills with the Spouse on Procrastination and Academic Motivation in male Male Students

Shahab Maleki*
Tayebeh Sharifi**
Ahmad Ghazanfari***
Reza Ahmadi****

Introduction

The advancement of science and the expansion of the range of different sciences make the necessity of obtaining more and more lasting information in a shorter time inevitable. Therefore, one of the tasks of education specialists is to identify appropriate methods for faster and better learning of students and optimal use of learners' limited teaching time. Education specialists also have to identify the factors influencing students' academic success. Naturally, the role of parents in this field is very influential and important. The more capable parents are in communicating with each other and their children, the better they will be able to identify and resolve issues and problems in their children's education.

Method

The research method was quasi-experimental: pre-test, post-test, and follow-up with two experimental and control groups. The statistical population included all parents of male first-year high school students in Farsan who were available by sampling method (20 people in the group of positive parenting education, 20 people in the group of effective communication skills with spouse, 20 people in the control group) were chosen. The two experimental groups were presented with positive parenting training and effective communication skills training in 8 sessions. Measurement tools

---

* Ph.D in Psychology, Department of Psychology, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran.

** Associate Professor, Department of Psychology, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran. *Corresponding Author:* sharifi_ta@yahoo.com

*** Associate Professor, Department of Psychology, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran.

**** Assistant Professor, Department of Psychology, Shahrekord Branch, Islamic Azad University, Shahrekord, Iran.

included the Solomon and Roth Bloom (1984) Academic Procrastination Questionnaire and the Harter (1981) Academic Motivation Questionnaire. To analyze the data, statistical methods of repeated measures analysis of variance were used.

Results

The results showed that there was a significant difference between the effectiveness of positive parenting group training and effective communication skills with spouse on the average grades of academic procrastination and academic self-efficacy of male students in two stages of post-test and follow-up test. Therefore, it can be said that the effect of positive parenting group training and effective communication skills with the spouse on academic procrastination and students' academic motivation was the same and there was no statistically significant difference between the two educational methods. Content that uses positive parenting education and effective communication skills with the spouse is used by the researcher due to many similarities such as effective verbal and non-verbal communication, positive relationships with spouse and children, love, empathy, and empathy between family members. Family ties should be abolished, and children should be more motivated to study. Therefore, no significant difference was observed between the effectiveness of the two educational methods.

Conclusion

The advancement of science and the expansion of the range of different sciences make the necessity of obtaining more and more lasting information in a shorter time inevitable. Therefore, one of the tasks of education specialists is to identify appropriate methods for faster and better learning of students and optimal use of learners' limited teaching time. Education specialists also have to identify the factors influencing students' academic success.

Keywords: Academic motivation, Academic procrastination, Communication skills training, Positive parenting education, Students

Author Contributions: Shahab Maleki general framework planning, content editing and analyzing, submission and correction. Dr. Tayebeh Sharifi & Dr. Ahmad Ghazanfari, collaboration in general framework planning, selection of approaches; final review Dr. Reza Ahmadi, comparison of approaches, conclusions. All authors discussed the results, reviewed, and approved the final version of the manuscript.

Acknowledgments: The authors thank all dear teachers who have helped us in this research.

Conflicts of interest: The authors declare there is no conflict of interest in this article. This article extracted from the Ph.D. thesis, with the guidance of Dr. Tayebeh sharifi & Dr. Ahmad Ghazanfari and with the consultation of Reza Ahmadi.

Funding: This research is not sponsored by any institution and all costs have been borne by the authors

مقایسه اثربخشی آموزش گروهی والدگری مثبت و مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر بر اهمال‌کاری و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر

شهاب مالکی *

طیبه شریفی **

احمد غضنفری ***

رضا احمدی ****

چکیده

هدف پژوهش حاضر، مقایسه اثربخشی آموزش گروهی والدگری مثبت و مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر بر اهمال‌کاری، انگیزش و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر فارس در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود. روش پژوهش نیمه‌آزمایشی و از نوع پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری با دو گروه آزمایشی و گواه بود. جامعه آماری شامل کلیه والدین دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر فارس که به روش نمونه‌گیری در دسترس تعداد ۶۰ نفر (۲۰ نفر در گروه آموزشی والدگری مثبت، ۲۰ نفر در گروه آموزشی مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر، ۲۰ نفر در گروه گواه) انتخاب شدند و به دو گروه آزمایشی در ۸ جلسه آموزش والدگری مثبت و آموزش مهارت‌های ارتباط مؤثر ارائه شد. ابزارهای اندازه‌گیری شامل پرسشنامه اهمال‌کاری تحصیلی سولومون و راث بلوم (۱۹۸۴)، و پرسشنامه انگیزش تحصیلی هارتر (۱۹۸۱) بود. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر استفاده شد. نتایج نشان داد، تفاوت معنی‌داری بین اثربخشی آموزش گروهی والدگری مثبت و مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر

* دانش‌آموخته دکتری روان‌شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران.

** دانشیار گروه روان‌شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران. (نویسنده مسئول)

sharifi_ta@yahoo.com

*** دانشیار گروه روان‌شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران.

**** استادیار گروه روان‌شناسی، واحد شهرکرد، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرکرد، ایران.

بر میانگین نمرات اهمال‌کاری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان پسر در دو مرحله پس‌آزمون و پیگیری وجود دارد.

کلید واژگان: آموزش مهارت‌های ارتباط، آموزش والدگری مثبت، انگیزش تحصیلی، اهمال‌کاری تحصیلی، دانش‌آموزان پسر

مقدمه

پیشرفت علم و گسترش دامنه علوم مختلف ضرورت کسب معلومات بیشتر و با دوام‌تر در زمان کوتاه‌تر را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. بنابراین یکی از وظایف متخصصین تعلیم و تربیت شناسایی شیوه‌های مناسب جهت یادگیری سریع‌تر و بهتر دانش‌آموزان و استفاده بهینه یادگیرندگان از زمان محدود آموزش می‌باشد (Bahar, 2019). همچنین از دیگر وظایف متخصصین تعلیم و تربیت شناسایی عوامل مؤثر در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد. طبیعی است که نقش والدین در این زمینه بسیار تأثیرگذار و با اهمیت می‌باشد. بدیهی است که هرچه والدین در زمینه برقراری ارتباط با همدیگر و فرزندان توانمندتر باشند، بهتر می‌توانند مسائل و مشکلات موجود در زمینه تحصیلات فرزندان را شناسایی و رفع نمایند (Mantymaa, 2019). یکی از موانع بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، اهمال‌کاری در امور تحصیلی است. اهمال‌کاری با توجه به پیچیدگی و مؤلفه‌های شناختی، عاطفی و رفتاری آن، ابعاد گوناگونی دارد که برخی از پژوهشگران، اهمال‌کاری تحصیلی، اهمال‌کاری در تصمیم‌گیری و اهمال‌کاری رفتاری مشخص کرده‌اند (Hosseinzadeh Firouzadai, Bassak Nejad & Davoudi, 2017). اهمال‌کاری تحصیلی (academic procrastination)، شکل گسترده اهمال‌کاری عمومی است که به تعلل در انجام وظایف و تکالیف و به تعویق انداختن مسئولیت‌های درسی گفته می‌شود و این موضوع به‌عنوان مانعی برای پیشرفت و ترقی دانش‌آموز در مدرسه تلقی می‌گردد (Aitken, 2019). آمارها نشان می‌دهد شیوع اهمال‌کاری در بین قشر دانش‌آموز و دانشجویان از ۲۵ تا ۹۵ درصد در نوسان است و تقریباً ۷۵ درصد آن‌ها خودشان را اهمال‌کار می‌دانند و ۵۰ درصد به‌طور پیوسته و مشکل‌ساز اهمال‌کاری می‌کنند (Knaus, 2019). یکی از مسائلی که در نظام آموزشی کشور از آن نام برده می‌شود، بی‌علاقگی تحصیلی در دانشگاه و عدم انگیزه علمی در بین دانشجویان برای کار و تلاش علمی جدی است. از این رو، درک و چگونگی سازگاری با چالش‌های تحصیلی باید مورد توجه جدی پژوهشگران تعلیم و تربیت قرار گیرد

(Hossein Panah & Kazemian Moghadam, 2021). اهمال‌کاری تحصیلی در دانش‌آموزان عاملی تعیین‌کننده در پیشرفت تحصیلی و موفقیت محسوب می‌شود (Rosario et al., 2010). اهمال‌کاری تحصیلی، به‌عنوان یک ویژگی فردی، می‌تواند نتیجه اعتماد به‌نفس پایین، ترس از موفقیت و احساس حقارت باشد (Mohammadi et al., 2016). دانش‌آموزانی که دچار اهمال‌کاری هستند، انگیزه‌های تحصیلی بالایی نخواهند داشت و رضایت فردی آن‌ها نیز دچار اختلال خواهد شد (Aitken, 2019). انگیزش وضعیتی از ارگانیزم است که رفتار و تفکر از آن ناشی می‌شود و به‌عنوان نیروی محرک فعالیت‌های انسان و عامل جهت‌دهنده محسوب می‌شود (Khodapnahi, 201, n6). در ارتباط با موضوع انگیزه، روان‌شناسان و مربیان تعلیم و تربیت بحث انگیزش تحصیلی (academic motivation)، را مطرح کردند. انگیزش تحصیلی به‌صورت کلی به انگیزه‌ها، نیازها و عواملی گفته می‌شود که باعث حضور یک فرد در محیط‌های آموزشی و کسب یک مدرک تحصیلی می‌گردد (Clark & Schroth, 2010). انگیزش مانند آمادگی ذهنی یا رفتارهای ورودی یک پیش‌نیاز یادگیری به‌شمار می‌آید.

یکی از سازه‌هایی که روان‌شناسان از آن استفاده می‌کنند، انگیزه پیشرفت استفاده می‌کند انگیزش سطح انرژی و فعالیت افراد را افزایش می‌دهد و آن‌ها را به طرف اهداف خاصی جهت داده، فعالیت‌های ویژه‌ای را سبب می‌شود. (Gage and Berliner (2015) انگیزه و پیشرفت را به‌صورت یک میل یا علاقه به موفقیت در زمینه‌های خاصی تعریف کرده‌اند. در واقع، انگیزه پیشرفت عبارت است از نیروی انجام دادن خوب کارها نسبت به معیارهای عالی (Rio, 2015). فراگیران با انگیزه تحصیلی بالاتر نسبت به افراد با انگیزش کمتر، احساس رضایت‌مندی و خودکارآمدی بیشتری دارند (Hanus & Fox, 2015). در پژوهش (Torres and Solberg (2017 نقش خانواده در ایجاد انگیزه تحصیلی مورد تأیید قرار گرفت. همچنین، در مطالعات Bahar (2019) و Arme (2018) نقش والدگری و سبک تربیتی بر ایجاد مشکلات تحصیلی دانش‌آموزان گزارش داده شد. بنابراین، در صورتی که والدین از نقش‌های والدگری مثبت (positive parenting) دور شوند، احتمال بروز مشکلات تحصیلی دانش‌آموزان نیز بیشتر خواهد شد. در این زمان نیاز به مداخلات روان‌شناختی است. در این پژوهش از دو روش آموزش والدگری مثبت و مهارت‌های ارتباط با همسر جهت تأثیرگذاری بر دو متغیر اهمال‌کاری تحصیلی و انگیزش تحصیلی استفاده شده است.

والدگری یک ساختار بالقوه مهم شناختی، مربوط به کودکان و کارکرد خانواده است، که به‌عنوان انتظارات مراقبت‌کنندگان در مورد توانایی‌هایشان که تا چه حد می‌توانند به‌عنوان والد، به‌گونه‌ای موفقیت‌آمیز عمل کنند، تعریف می‌شود. در واقع، والدگری فرآیندی بسیار پیچیده و چالش‌برانگیز است که در آن کیفیت رابطه والد-کودک از اهمیت برخوردار است (Mantymaa, 2019). والدگری مثبت برنامه جدید و جهان‌شمولی درباره فرزندپروری است که باعث ایجاد رابطه مثبت بین والدین و فرزندان می‌شود و کمک می‌کند تا والدین راهبردهای مؤثر مدیریت را در برخورد با انواع مسائل رشدی و رفتاری کودک و بیاموزند، برنامه ساده‌ای که می‌تواند تغییرات بزرگی در خانواده‌ها ایجاد کند و به والدین کمک می‌کند تا دریابند که وقتی به روش‌های جدیدی حرف بزنند، فکر کنند و عمل کنند، نتایج عمل بهتری در خانواده خواهد داشت. والدین نقش مراقب، تربیت‌کننده، مدبر و عامل تغییر و اجتماعی کردن فرزندان‌شان هستند (Sanders, 2012). آموزش والدین به معنی در نظر گرفتن والدین به‌عنوان عامل تغییر در زندگی فرزندان‌شان و رفع مشکلات آن‌ها می‌باشد. فرزندپروری مثبت شامل این موارد است: محیطی امن، تقویت رفتار مثبت، ایجاد محیط مثبت یادگیری، داشتن انتظارات واقع‌گرایانه و مراقبت از خود به‌عنوان والدین (Pianta, 2017).

والدگری مثبت بر ارتباطات مثبت والدین با فرزندان و همچنین ارتباط والدین با یکدیگر تأکید دارد (Sheperis et al., 2015). بنابراین آموزش مهارت‌های ارتباط مؤثر در کنار آموزش والدگری مثبت می‌تواند در کاهش مشکلات کودکان تأثیرگذارتر باشد. آموزش مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر به افراد و گروه‌ها با هدف تقویت مهارت‌های مقابله‌ای و افزایش توانایی‌های روانی - اجتماعی، نقش بسیار تعیین‌کننده‌ای در پیشگیری از بروز مشکلات، مواجهه و مقابله با آنها و در نهایت بهبود کیفیت زندگی و کارکرد خانوادگی دارد. ارتباط مؤثر با همسر عبارت است از فرایند تبادل اطلاعات به‌طور کلامی و غیرکلامی بین زوجین که شامل مهارت‌هایی برای تبادل الگوهای اطلاعات درون سیستم زناشویی است (Merill & Gimple, 2019). مهارت‌های ارتباطی (communication skills)، رفتارهایی هستند که بر روابط بین افراد از یک سو و بهداشت روانی آنان و نیز عملکرد مفید و مؤثر در اجتماع از سوی دیگر تأثیر دارد. این مهارت‌ها مشتمل بر رفتارهایی هستند که متضمن توانایی شروع و تداوم ارتباط اجتماعی‌اند و احتمال دریافت تقویت اجتماعی را به بیشترین حد می‌رسانند و دارای ماهیتی

تعاملی، وابسته به موقعیت، و هدفمند هستند (Shioms et al., 2018). این مهارت‌ها مشتمل بر مهارت‌هایی از قبیل: درک پیام‌های کلامی و غیرکلامی (توانایی دریافت و ارسال پیام‌های واضح ارتباطی که از آن به صورت مهارت‌های درک پیام یاد می‌شود)؛ نظم‌دهی به هیجان‌ها (به‌طور خلاصه مقوله کنترل عواطف، ناظر به توان ابراز احساسات و کنترل آن و نیز کنار آمدن با عواطف دیگران است)؛ گوش دادن (گوش دادن، فرایند آموخته شده و پیچیده حس کردن، تفسیر، ارزیابی، ذخیره‌سازی و پاسخ‌دهی به پیام‌های شفاهی است. گوش دادن مؤثر، فعالیتی است که گوینده را در انتقال منظور خویش یاری می‌کند و از طرفی، حالت دفاعی را در گوینده از بین می‌برد)؛ بینش نسبت به فرآیند ارتباط (توانایی درک چگونگی تأثیرگذاری در روابط اجتماعی و نیز توانایی فهم دیگران است که یکی دیگر از مهارت‌های ارتباطی است)، قاطعیت در ارتباط (این مهارت ناظر به برخورداری از جسارت بدان حد است که فرد بتواند صرف‌نظر از واکنش عاطفی دیگران، سؤال‌ها و ابهامات خود را بیان کند) (Merill & Gimple, 2019).

تغییر الگوهای تعاملی والد- کودک برای جلوگیری از مشکلات و تقویت شیوه‌های فرزندپروری والدین و افزایش اعتماد به نفس آن‌ها مهم و اساسی است. همچنین با تغییر نگرش مادر نسبت به فرزندپروری به‌عنوان مهم‌ترین فرد زندگی کودک، می‌توان چرخه معیوب فرزندپروری را اصلاح کرد، به‌طورکلی تغییر نگرش والدین نسبت به فرزندپروری و همچنین چگونگی ارتباط مؤثر با یکدیگر، سبب مشکلات فرزندان و مشکلات بین همسران خواهد شد. با توجه به مطالب مطرح شده، حال این سؤال مطرح می‌شود که آیا بین آموزش گروهی والدگری مثبت و مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر بر دو متغیر اهمال‌کاری و انگیزش تحصیلی تفاوت وجود دارد؟ بر همین اساس پژوهش حاضر به مقایسه اثربخشی آموزش گروهی والدگری مثبت و مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر بر اهمال‌کاری و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر فارسان می‌پردازد.

روش

جامعه آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

روش پژوهش نیمه‌آزمایشی و از نوع پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری با دو گروه آزمایشی و یک گروه گواه بود. جامعه آماری در پژوهش حاضر شامل کلیه والدین دانش‌آموزان پسر

دوره اول متوسطه شهر فارسان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود. به روش نمونه‌گیری در دسترس، ابتدا برای ۱۵۰ نفر از دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر فارسان دو آزمون اهمال‌کاری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی اجرا شد و ۶۰ نفر از آن‌ها که از پرسشنامه اهمال‌کاری تحصیلی نمره کمتر از ۵۷ و از پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی نمره کمتر از ۶۰ کسب نمودند، انتخاب و آدرس و مشخصات والدین آن‌ها دریافت شد. پس از فراخوانی والدین، ۶۰ نفر به صورت تصادفی در دو گروه آزمایشی (۲۰ نفر تحت آموزش والدگری و ۲۰ نفر تحت آموزش ارتباط مؤثر با همسر) و ۲۰ نفر در گروه گواه به طور مساوی تقسیم شدند. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر استفاده شد.

ابزار پژوهش

پرسشنامه اهمال‌کاری تحصیلی (Academic Procrastination Questionnaire): این پرسشنامه توسط Solomon and Rothbhum (1984) تهیه شده است. این پرسشنامه دارای ۱۹ گویه می‌باشد که ۲ مؤلفه آماده شدن برای امتحانات و آماده شدن برای تکالیف می‌باشد. نحوه پاسخ‌دهی به گویه‌ها به این صورت است که پاسخ‌دهندگان میزان موافقت خود را با هر گویه با انتخاب یکی از گزینه‌های «هرگز»، «به ندرت»، «گاهی»، «اکثر اوقات» و «همیشه» نشان می‌دهند که به گزینه «هرگز» نمره ۱، «به ندرت» نمره ۲، «گاهی» نمره ۳، «اکثر اوقات» نمره ۴، «همیشه» نمره ۵، تعلق می‌گیرد. نمره بالاتر نشان‌دهنده اهمال‌کاری کمتر است. نمره برش پرسشنامه اهمال‌کاری تحصیلی ۵۷ است. این پرسشنامه را Hussein Chari and Dehghani (2008) برای اولین بار در ایران به کار برده است. Hussein Chari and Dehghani (2008) در تحقیقی با عنوان تبیین اهمال‌کاری تحصیلی دانشجویان بر اساس باورهای مذهبی و هسته کنترل ضریب پایایی پرسشنامه را به روش آلفای کرونباخ $0/73$ به دست آوردند. روایی پرسشنامه در پژوهش Jokar and Delavarpour (2007) با استفاده از روش تحلیل عاملی محاسبه شد که یافته‌ها بیانگر روایی مطلوب پرسشنامه بود. در پژوهش حاضر نیز محقق برای سنجش پایایی مجدد پرسشنامه، از طریق ضریب آلفای کرونباخ مورد محاسبه قرار داد که ضریب $0/85$ به دست آمد.

پرسشنامه انگیزش تحصیلی (Academic Motivation Questionnaire): این پرسشنامه توسط Harter (1981) تهیه شده است و دارای ۳۳ گویه می‌باشد. مقیاس اصلی Harter، انگیزش

تحصیلی را با سؤال‌های دوقطبی می‌سنجد که یک قطب آن انگیزش درونی و قطب دیگر انگیزش بیرونی است و پاسخ آزمودنی به موضوع هر سؤال فقط می‌تواند یکی از دلایل بیرونی یا درونی را دربرداشته باشد. از آن‌جاکه در بسیاری موضوع‌های تحصیلی انگیزه‌های درونی و بیرونی هر دو نقش دارند، مقیاس Harter را به شکل مقیاس‌های معمول درآوردند که هر سؤال تنها یکی از دلایل انگیزش درونی و بیرونی در نظر می‌گیرد. شش خرده‌مقیاس برای سنجش ترجیح چالش-انگیز بودن مسائل درسی، تمرکز بر کنجکاوی، تمایل به تسلط مستقلانه، به عنوان سه بُعد انگیزش درونی و ترجیح کار آسان، تمرکز بر خوشایندی معلم و کسب نمره‌های خوب و وابستگی به قضاوت معلم به‌عنوان ابعاد انگیزش بیرونی در نظر گرفته شد. نمره بالاتر نشان‌دهنده انگیزش تحصیلی بیشتر است. همچنین، Harter (1981) روایی همگرایی آن با مقیاس عملکرد تحصیلی الوند را ۰/۶۶ و پایایی پرسشنامه را به ترتیب ۰/۸۶ گزارش داد. در پژوهش حاضر نیز از طریق ضریب آلفای کرونباخ ضریب ۰/۸۱ بدست آمد. همچنین، ملاک‌های ورود شامل رضایت کامل جهت شرکت در جلسات آموزشی و نداشتن هر گونه سابقه اختلال روانی بود و ملاک‌های خروج شامل: غیب در دو جلسه درمانی، انصراف از ادامه جلسات به دلیل رخ دادن برخی حوادث مانند بیماری، مرگ عزیزان، انجام ندادن تکالیف و مصرف داروهای روان‌گردان به علت داشتن اختلالات روانی می‌باشد.

روش اجرا

جهت اجرای پژوهش، به روش نمونه‌گیری در دسترس، ابتدا برای ۱۵۰ نفر از دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر فارسان دو آزمون اهمال‌کاری تحصیلی و انگیزش تحصیلی اجرا شد و ۶۰ نفر از آن‌ها که از پرسشنامه اهمال‌کاری تحصیلی نمره کمتر از ۵۷ کسب نمودند، انتخاب و آدرس و مشخصات والدین آن‌ها دریافت شد. پس از فراخوانی والدین، ۶۰ نفر به‌صورت تصادفی در دو گروه آزمایشی (۲۰ نفر تحت آموزش والدگری و ۲۰ نفر تحت آموزش ارتباط مؤثر با همسر) و ۲۰ نفر در گروه گواه به‌طور مساوی تقسیم شدند. سپس پروتکل آموزش مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر (Gottman, 2008) طی ۹ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای برای گروه اول آزمایشی، و برای گروه دوم آزمایشی، آموزش والدگری مثبت براساس پروتکل آموزشی (Varasteh et al., 2016) در ۸ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای طی ۴۰ روز اجرا شد. پرسشنامه‌های پژوهش طی سه مرحله پیش‌آزمون و پس‌آزمون و پیگیری بر روی والدین اجرا شد.

Table 1.
Educational goals of effective communication skills with the spouse

جلسات	هدف
اول	آشنایی و بیان اهداف
دوم	آموزش مهارت ارتباطی گوش دادن
سوم	نشانه‌های کلامی و غیرکلامی گوش دادن موثر و فعال
چهارم	معرفی همدلی به عنوان راهی برای تحمل در شنیدن نظر مخالف همسر
پنجم	شناخت مغز مهربان و آموزش مهربانی با همسر
ششم	گفت و گوی مؤثر با همسر، موانع برقراری ارتباط مؤثر پس از ازدواج
هفتم	تکنیک جملات خوشبختی‌ساز
هشتم	موانع ارتباط مؤثر در زندگی زناشویی
نهم	جمع‌بندی مطالب و بازگو کردن تجربیات بکارگیری مهارت‌ها در زندگی زناشویی

Table 2.
Positive parenting educational content

جلسات	هدف	محتوی مداخله
اول	آشنایی والدین با برنامه فرزندپروری مثبت	آشنایی با اعضای گروه، توصیف اجمالی در مورد فرزندپروری مثبت و هدف استفاده از آن، توضیح قوانین اساسی
دوم	آشنایی مادر با عوامل مؤثر بر رفتار کودک و برنامه فرزندپروری مثبت	مرور جلسه پیشین، توصیف و تعریف فرزندپروری مثبت به تفصیل و جنبه‌های مهم فرزندپروری مثبت
سوم	تقویت تعاملات مثبت بین والدین و کودک و ارائه راهکارهای لازم ارتباط	بررسی تکالیف جلسه دوم و ارائه بازخورد، تقویت رابطه والد-کودک با ایجاد روابط مثبت با کودکان
چهارم	آموزش مهارت‌هایی به والدین به منظور کنترل رفتارهای نامطلوب	شیوه‌های برخورد با رفتار مشکل‌آفرین، مدیریت بدرفتاری و پیامدهای منطقی رفتار
پنجم	آموزش چگونگی کنترل کودک در موقعیت‌های که کنترل به حداقل می‌رسد	پندهایی جهت بقاء خانواده، تشخیص موقعیت‌های دردسرساز، گام‌های فعالیت برنامه‌ریزی شده
ششم	بررسی نحوه تعاملات والدین با کودکان	مشکلات والدین در اجرای دستورات و نحوه برقراری ارتباط با کودک مورد بررسی قرار می‌گیرد
هفتم	بررسی اجمالی مسائل و موضوعات مطرح شده در جلسات پیشین	برنامه‌ریزی برای اجرای آموزش‌ها و تکالیف ناتمام والدین و ثبت آنها در جدول مربوطه
هشتم	شرح عواملی که مانع از حفظ تغییرات و اصلاح‌های صورت گرفته خواهد شد	مرور جلسه گذشته، موانع حفظ تغییر، راهکارهای حفظ تغییرات و جمع‌بندی نهایی آموزش‌ها

یافته‌ها

پیش از ارائه نتایج تحلیل آزمون تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر، پیش‌فرض‌های آزمون‌های پارامتریک مورد سنجش قرار گرفت. بر همین اساس نتایج آزمون شاپیرو-ویلک

بیانگر آن بود که پیش فرض نرمال بودن توزیع نمونه‌ای داده‌ها در متغیرهای اهمال‌کاری تحصیلی و انگیزش تحصیلی در گروه‌های آزمایشی و گواه در مراحل پیش‌آزمون و پس‌آزمون برقرار است ($P > 0/05$). همچنین پیش‌فرض همگنی واریانس نیز توسط آزمون لوین مورد سنجش قرار گرفت که نتایج آن معنی‌دار نبود که این یافته نشان می‌داد پیش‌فرض همگنی واریانس‌ها در دو متغیر اهمال‌کاری تحصیلی و انگیزش تحصیلی رعایت شده است ($P > 0/05$).

Table 3.

Mean and standard deviation of total scores of pre-test, post-test and follow-up of total score of academic procrastination and academic motivation of male students by two experimental groups (parenting education and effective relationship with spouse) and control group

Dependent variable	Group	Pre-test		Post-test		Follow-up	
		Mean	SD	Mean	SD	Mean	SD
Academic procrastination	Parenting training	59.10	4.45	66.75	7.13	69.15	8.90
	Communication with the spouse	57.20	8.79	64.05	10.31	66.20	12.48
	Control	59.65	5.48	59.30	4.50	58.95	5.62
Academic motivation	Parenting training	96.23	7.12	111.55	9.31	113.70	10.38
	Communication with the spouse	96.10	9.45	110.30	13.13	112.25	15.41
	Control	97.30	7.29	97.25	8.66	96.25	10.04

چنان‌که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، میانگین نمرات پیش‌آزمون اهمال‌کاری تحصیلی دو گروه آزمایشی و گروه گواه تقریباً با هم برابر بوده اما، در پس‌آزمون و پیگیری میانگین نمرات اهمال‌کاری تحصیلی دو گروه آزمایشی کمتر از گروه گواه است. همچنین، میانگین نمرات پیش‌آزمون انگیزش تحصیلی به تفکیک دو گروه آزمایشی و گروه گواه تقریباً با هم برابر بوده اما، در پس‌آزمون و پیگیری میانگین نمرات انگیزش تحصیلی دو گروه آزمایشی بیشتر از گروه گواه بود.

Table 4.

Results of analysis of variance with repeated measures, comparison of the effectiveness of positive parenting group training and training of effective communication skills with spouse on academic procrastination and academic motivation of male students

Variable	Sources Changes	Total squares	df	Mean of squares	F	Sig.
Academic procrastination	Time	527.68	2.29	201.89	16.29	0.001
	Group * Time	615.50	2.33	264.11	9.34	0.001
Academic motivation	Time	527.68	2.29	201.89	16.29	0.001
	Group * Time	1008.8	2.63	382.6	60.2	0.001

با توجه به نتایج جدول ۴، در متغیر اهمال‌کاری تحصیلی، اثر اصلی زمان و اثر متقابل زمان و گروه به لحاظ آماری معنی‌دار است. معنی‌دار بودن اثر زمان به معنای این است که در سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در متغیر اهمال‌کاری تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین، معنی‌دار بودن اثر گروه و زمان به معنای تفاوت معنی‌داری بین گروه‌های آزمایشی و گواه در سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در متغیر اهمال‌کاری تحصیلی است. بنابراین می‌توان گفت، بین میزان تأثیرگذاری دو روش آموزش گروهی والدگری مثبت و آموزش مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر بر اهمال‌کاری تحصیلی دانش‌آموزان پسر تفاوت معنی‌داری وجود داشت.

همچنین، نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که در متغیر خودکارآمدی تحصیلی، اثر اصلی زمان و اثر متقابل زمان و گروه به لحاظ آماری معنی‌دار است. معنی‌دار بودن اثر زمان به معنای این است که در سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در متغیر خودکارآمدی تحصیلی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین، معنی‌دار بودن اثر گروه و زمان به معنای تفاوت بین گروه‌های آزمایشی و گواه در سه مرحله پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری در متغیر خودکارآمدی تحصیلی است. بنابراین می‌توان گفت، بین میزان تأثیرگذاری دو روش آموزش گروهی والدگری مثبت و آموزش مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر بر خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان پسر تفاوت معنی‌داری وجود داشت.

بحث و نتیجه‌گیری

بحث در مورد مقایسه اثربخشی آموزش گروهی والدگری مثبت و مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر بر اهمال‌کاری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر فارسان در مرحله پس‌آزمون و پیگیری نشان داد که تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بنابراین می‌توان گفت، تأثیر آموزش گروهی والدگری مثبت و مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر بر اهمال‌کاری تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان به لحاظ آماری تفاوت معنی‌داری بین دو روش آموزشی وجود داشت. هرچند پژوهشی مبتنی بر مقایسه دو روش آموزش گروهی والدگری مثبت و مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر یافت نشد اما، تحقیقات زیادی تأثیرگذاری این دو روش آموزشی را بر متغیرهای متعدد مورد تأیید قرار دادند. به‌طور مثال، در

پژوهش (Zandi (2020) تأثیر آموزش والدگری مثبت بر تقویت انگیزه‌های تحصیلی و خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان، در پژوهش (Daneshvar (2017) تأثیر آموزش مهارت‌های ارتباطی بر احساس خودکارآمدی، انگیزش زناشویی و تعهد، در تحقیق Shariat Bagheri and Nikparvar (2018) تأثیر آموزش مهارت‌های اجتماعی - ارتباطی بر مسئولیت‌پذیری، انگیزش و سازگاری دانش‌آموزان، در تحقیق Farshad et al. (2018) تأثیر آموزش والدگری مثبت بر شاد زیستن و خودکارآمدی فرزندان، (Woolley (2019) تأثیر آموزش والدگری مثبت بر انگیزه تحصیلی، خودکارآمدی تحصیلی و ارتباط با فرزندان، در تحقیق Whittingham et al. (2018) تأثیر آموزش فرزندپروری مثبت (والدگری) بر احساس خودکارآمدی و مدیریت رفتار، و در تحقیق Lauren (2019) تأثیر آموزش مهارت‌های ارتباطی بر انگیزش تحصیلی، خودکارآمدی تحصیلی و انعطاف‌پذیری، مورد تأیید قرار داده شد.

در تبیین یافته‌های پژوهش می‌توان گفت، آموزش والدگری مثبت در کنار آموزش مهارت‌های ارتباط مؤثر به ارزیابی والدین نسبت به توانایی‌های خود، در نقش مراقب‌کننده و یا همسر، اشاره به باورها یا قضاوت‌های یک والد و همسر از توانمندی‌های جهت نظم‌دهی و اجرای یک سری از تکالیف مربوط به ارتباط با کودک و ارتباط با یکدیگر را دارد و موجب تأثیر مثبت و مؤثر بر نحوه تعامل والدین با کودک و همسران با یکدیگر دارند، شیوه انضباطی و باورهای والدین در مورد روش‌های مؤثر و مثبت والدگری و برقراری یک زندگی شاد و خوشبخت، موجب می‌شود که بر متغیرهای روانی و شخصیتی متعددی تأثیرگذار باشد من جمله متغیرهایی همچون اعمال‌کاری دانش‌آموزان که در پژوهش حاضر به یک میزان دو روش آموزشی تأثیرگذار بودند. بنابراین، در راستای قرار گرفتن محتوای دو روش آموزشی موجب شده تا تفاوت معنی‌داری بین این دو روش وجود نداشته باشد. (Woolley (2019 معتقد است آموزش والدگری مثبت و مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر از طریق فرایند ایجاد توانایی در تنظیم هیجان و عواطف اعضای خانواده باعث کاهش علائم افت روانی که معمولاً با تجربه اضطراب و نگرانی در مورد مشکلات همراه است، شده به این صورت که، آموزش تکنیک‌های والدگری مثبت و مهارت‌های ارتباط مؤثر، موجب کاهش تنش‌های روانی و بدنی آنان گردید، و در طی یادگیری این تکنیک‌ها، میزان آگاهی آن‌ها نسبت به مشکلات و هیجانات فیزیکی و جسمانی بالا رفته و این امر منجر به کاهش گزارش تنش‌های

جسمانی و در نتیجه آن، کاهش احتمال بروز رفتارهای ناسازگارانه که می‌توانست شروع‌کننده یک چرخه معیوب رفتاری در رابطه مادر-فرزند شود و به موجب آن مادر نقش‌های مراقبتی خود را نادیده بگیرد.

در تبیینی دیگر، مادران با آموزش برنامه والدگری مثبت و آموزش مهارت‌های ارتباط مؤثر از طریق فراهم آوردن اطلاعات مناسب درباره رفتار همسر و فرزندان و نحوه رفتار در شرایط مختلف، سازگاری خود را بهبود بخشیدند و توانستند شرایط همسر و فرزندان خود را بپذیرند و بر اساس اطلاعات دریافتی از برنامه والدگری مثبت و ارتباط مؤثر در شناسایی و رفع مشکلات رفتاری همسر و فرزندان نقش مؤثرتری داشته باشند. اثر این دو روش آموزشی، بهبود قابل ملاحظه‌ای در کارکرد والد-والد و همچنین، والد-کودک ایجاد نمود که در نتیجه به کاهش تعارضات و تنیدگی در قلمرو والدین منجر گردید. همچنین میزان استرس والدگری کاهش و اعتماد به نفس والدگری افزایش یافت و با تقویت باورهای خودکارآمدی به فرزندان از اهمال‌کاری آن‌ها جلوگیری نموده است. برنامه گروهی والدگری مثبت ضمن افزایش اعتماد به نفس والدین، عملکرد والدین و فرزندان را تحت تأثیر قرار داد و موجب افزایش باورهای خودکارآمدی و کاهش اهمال‌کاری تحصیلی فرزندان شده است.

در انجام این پژوهش محدودیت‌هایی وجود داشته که مهم‌ترین آن‌ها محدود بودن نتایج پژوهش به والدین دانش‌آموزان پسر دوره اول متوسطه شهر فارسان که باید در تعمیم نتایج به والدین دانش‌آموزان شهرهای دیگر احتیاط لازم را بعمل آورد. از آنجاکه در این پژوهش امکان کنترل تمامی متغیرهای مداخله‌گر وجود نداشته، لذا تعمیم نتایج باید با احتیاط صورت پذیرد. همچنین، در این پژوهش متغیرهای مزاحمی همچون وضعیت اقتصادی و فرهنگی کنترل نشد که تعمیم نتایج برای گروه‌های مختلف در شرایط اقتصادی متفاوت با احتیاط صورت پذیرد.

با توجه به نتایج این پژوهش مراکز مشاوره می‌توانند برای بهبود متغیرهای مرتبط با والدین و کودکان، از دو روش آموزش والدگری مثبت و آموزش مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر استفاده کنند. همچنین، با توجه به نتایج این پژوهش مرکز مشاوره مداخله در بحران سازمان بهزیستی می‌تواند برای بهبود مشکلات روان‌شناختی کودکان و خانواده و همچنین والدین با یکدیگر، که به این مرکز مراجعه می‌کنند، از دو روش آموزش والدگری مثبت و آموزش

مهارت‌های ارتباط مؤثر با همسر استفاده کنند، همچنین، مراکز مشاوره سازمان آموزش و پرورش می‌توانند برای کاهش مشکلات روان‌شناختی و تحصیلی دانش‌آموزان پایه‌های مختلف تحصیلی از روش آموزش والدگری مثبت استفاده کنند، و در نهایت با توجه به یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود مراکز مشاوره برای از حل تعارضات زناشویی و برقراری روابط کلامی و غیرکلامی مؤثر در بین همسران از روش آموزش والدگری مثبت استفاده کنند.

سهم مشارکت نویسندگان: در پژوهش حاضر دکتر طیبه شریفی، به عنوان استاد راهنما، نظارت و راهبردی روند کلی پژوهش و تدوین و نهایی‌سازی اصلاحات مقاله را بر عهده داشته‌اند. شهاب مالکی در تدوین طرح تحقیق، فرآیند گردآوری، تحلیل و تفسیر یافته‌ها و نگارش متن مقاله را برعهده داشته و در مجموع نتیجه‌گیری از یافته‌ها و بسط و تفسیر به صورت مشترک و با بحث و تبادل نظر کلیه همکاران و با همراهی دکتر احمد غضنفری و دکتر رضا احمدی، به عنوان استاد مشاور پایان‌نامه، انجام شد.

تضاد منافع: نویسندگان اذعان دارند که در این مقاله هیچگونه تعارض منافی وجود ندارد.

منابع مالی: پژوهش حاضر از هیچ موسسه و نهادی حمایت مالی دریافت نکرده و کلیه هزینه‌ها در طول فرآیند اجرای پژوهش بر عهده پژوهشگران بوده است.

تشکر و قدردانی: پژوهش حاضر نویسندگان مراتب تشکر خود را از همه کسانی که با نقد و مشورت در تکمیل این پژوهش مؤثر بوده‌اند اعلام می‌دارند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

References

- Arme, K. (2018). The relationship between academic motivation, academic achievement and Parenting students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 399-402.

- Aitken, M. (2019). *A personality profile of the college student procrastinator*. unpublished doctoral dissertation, University of Pittsburgh.
- Bahar, H. H. (2019). The effects of gender, perceived social support and sociometric status on academic success. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2(2), 3801-3805.
- Clark, M. H., & Schroth, C. A. (2010). Examining relationships between academic motivation and personality among college students. *Journal of Learning and Individual Differences*, 20, 19-24.
- Daneshvar, S. (2017). *The effect of communication skills training on women 's sense of self - efficacy, marital motivation and commitment*. Master Thesis in Psychology, University of Kerman.
- Gage, N., & Berliner, D. (2015). *Educational psychology*. Translated by Gholamreza Khoynjad, J., Tahoorian, H., Lotfabadi, M. T., Manshi Tusi and Nazarinejad. M. H. Mashhad: Hakim Ferdowsi Publications. [Persian]
- Gottman, J. M., & Gottman, J. S. (2008). *10 principles for doing effective couples therapy (Norton Series on Interpersonal Neurobiology)*. New York: Norton.
- Hossein Chari, M., & Dehghani, Y. (2008). Predicting academic procrastination based on self-regulatory strategies in learning. *Research in Educational Systems*, 2(4), 63-74. [Persian]
- Hanus, M. D., & Fox, J. (2015). Assessing the effects of gamification in the classroom: A longitudinal study on intrinsic motivation, social comparison, satisfaction, effort, and academic performance. *Computers & Education*, 80, 152-161.
- Hossein Panah, Z., Kazemian Moghadam., K. (2021). The causal relationship between cultural intelligence and academic vitality with self-directed learning through mediation of academic procrastination. *Journal of Psychological Achievements*, 28(1), 177-196. [Persian]
- Harter, S. (1981). A new self -report scale of intrinsic versus extrinsic orientation in classroom: Motivational and informational components. *Developmental Psychology*, 17(3), 300-312.
- Hosseinzadeh Firozabad, Y., Bassak Nejad, S., Davoudi, I. (2017). *Prediction of subscale test anxiety considering behavioral Procrastination, decisional procrastination and cognitive avoidance in university student*. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology, 23(4), 427-436.
- Knaus, W. J. (2019). *Overcoming procrastination*. New York: Signet Books.
- Khodapnahi, M. K. (2016). *Motivation and excitement*. Tehran: Samat Publications. [Persian]
- Lauren, G. P. (2019) *The flexibility of distress tolerance through a brief Acceptance and Commitment Therapy intervention: A pilot study*. Psychology and Neuroscience Electronic Theses and Dissertations.

- Mantymaa, M. (2019). *Early mother-infant interaction*. Doctoral dissertation, University of Tampere, Finland.
- Merill, K., & Gimple, G. A. (2019). *Social skills of children and Adolescents: conceptualization, assessment, and treatment*. New Jersey: Lawrence Erlaum Associates, Inc.
- Mohammadi, I., Nilforoshan, P., & Abedi., M. R. (2016). Investigating the effect of Cochran's career storytelling therapy on academic procrastination of blind students. *Journal of Psychological Achievements*, 23(1), 23-42. [Persian]
- Namian, S., & Hosseinchari, M. (2011). Explain students' academic procrastination based on religious beliefs and the core of control. *Journal of Educational Psychology Studies*, 8(14), 99-128. [Persian]
- Pianta, R. C. (2017). Patterns of relationships between children and kindergarten teacher. *Journal of School Psychology*, 32, 15-32.
- Rio, J. M. (2015) *Motivation and excitement*. Translated by Yahya Seyed Mohammadi. Tehran: Editing Publishing Institute. [Persian]
- Rosario, P., Costa, M., Nunez, J. C., Gonzalez-Pienda, J., Solano, P., & Valle, A. (2010). Academic procrastination: associations with personal, school, and family variables. *The Spanish Journal of Psychology*, 12, 118-127.
- Sanders, M. R. (2012). Development, evaluation, and multinational dissemination of the triple p- positive parenting program. *Annual Review of Clinical Psychology*, 8, 345-379.
- Shariat Bagheri, M. M., & Nikparvar, F. (2018). The effect of teaching social-communication skills on students' responsibility, motivation and adaptation. *Psychological Methods and Models*, 9(32), 207-223.
- Sheperis, C., Sheperis, D., Monceaux, A., Davis, J. R., & Lopez. B. (2015). Parent- child interaction therapy for children with special needs. *The Professional Counselor*, 2, 248-260.
- Shioms, K., Matsushima, R., & Kuhlman, D. M. (2018). Shyness in self disclosure mediated by social pskill. *Psychological Reports*, 86, 333-338.
- Solomon, L. J., & Rothbhum, E. D. (1984). Academic procrastination: frequency and cognitive – behavioral correlates. *Journal of Counseling Psychology*, 31, 503-209.
- Torres, J. B., & Solberg, S. (2017) Role of self-efficacy, stress, social integration, and family support in latino college student persistence and health. *Journal of Vocational Behavior*, 59(1), 53-63.
- Varasteh, M., Aslani, Kh., & Aman Elahi, A. (2016). The effectiveness of positive parenting program training on the quality of parent-child interaction. *Journal of Counseling Culture and Psychotherapy (Counseling Culture)*, 7(28), 183-201. [Persian]

- Woolley, K. (2019). The effectiveness of positive parenting program in academic motivation, and academic self-efficacy and communication students. *J Fam Psychol*, 20(2), 256-65.
- Whittingham, K., Sofronoff, K., Sheffield, J., & Sanders, M. (2018). The affective communication skills on Motivation and academic self-efficacy. *Psychological Bulletin*, 113, 487-496.
- Zandi, R. (2020). *Evaluation of the effectiveness of positive parenting education on strengthening academic motivation and academic self-efficacy of first grade elementary students*. Master Thesis in Psychology, Shiraz University. [Persian]

